

Projektnamn: Fossilfria och Effektiva Transporter i Östra Mellansverige

Programområde: Östra Mellansverige

Ärende ID: 20201166

Bakgrund och omvärld

Bakgrund

Transportsektorn är en av de största utmaningarna för att Sverige ska nå nationella och internationella klimatmål. Statistik över nyregistreringar av personbilar i ÖMS-regionen visar att fossila alternativ ökar mer än förnybara och att de förnybara alternativen konkurrerar med och ersätter varandra. Denna trend måste brytas. För att det ska vara möjligt att nå målet om en fossiloberoende fordonsflotta 2030 behöver transportarbetet effektiviseras, beteendeförändringar gynnas och den praktiska omställningen till förnybara alternativ öka i omfattning. Det behövs ett parallellt arbete med insatser inom alla dessa områden.

Offentliga organisationer har en nyckelroll i omställningen till hållbara transporter. I egenskap av stora fordonsägare, upphandlare och arbetsgivare besitter de en unik möjlighet att påverka utvecklingen. Flera offentliga aktörer har mål om fossilfrihet men det saknas ofta ett politiskt och operativt arbete som leder till fossilfria fordon, personal- och tjänsteresor samt upphandling av fossilfria transporter. Det finns behov av tydliga strategier, såväl internt som regionalt och erfarenhetsutbyte och samverkan över läns- och kommungränser behöver förbättras. För att angripa dessa problem ska ett regionalt samverkansprojekt genomföras i Uppsala, Västmanland och Sörmlands län. Satsningen är en utveckling av projektet "Effektivare kommunala transporter" som drivits av aktuella länsstyrelser 2011-2015. Projektet bidrog till att effektiviseringsåtgärder genomfördes i deltagande organisationer samt att 2030-målet placerades på den politiska agendan.

Länsstyrelserna har god kunskap om nuläget i regionen avseende organisationernas fordonsflottor, vilka flaskhalsar som finns samt behov av insatser för att möjliggöra en vidareutveckling av arbetet. Det strategiska arbetet för en energieffektiv fordonsflotta med förnybara alternativ behöver genomföras i ett bredare perspektiv, förankras på alla nivåer i organisationen och omfatta organisationens samtliga transporter.

De offentliga aktörerna i Östra Mellansverige saknar resurser att klara omställningen på egen hand. Förslaget projekt kommer därför att erbjuda individuell stöttning inom deltagande organisationer samt bidra till att bygga upp, sammanställa och sprida kunskap inom området. För att marknaden ska kunna svara upp till de offentliga organisationernas mer offensiva krav på förnybara alternativ i sina upphandlingar behövs även ett arbete för att stödja omställningen till fossiloberoende transporter hos regionens företag.

Omvärd och samverkan

Projektet är en fortsättning på Länsstyrelsernas arbete för fossiloberoende transporter samt regionens aktörers önskan om en gemensam kunskapsresurs för alla förnybara alternativ. En omvärldsanalys har genomförts under våren 2016 där kontakt har tagits med ett stort antal offentliga aktörer i regionen för att identifiera hur arbetet kan drivas framåt mot en fossiloberoende fordonsflotta.

Biogas Öst är en storregional plattform för samverkan mellan aktörer inom offentlig och privat sektor samt forskning och har sedan 2008 arbetat med biogasutvecklingen i Östra Mellansverige. BioDriv Öst som är ett nytt initiativ med bredare perspektiv på förnybara alternativ ska bli ett nätverk i Biogas Östs regi. PowerCircle, Vätgas Sverige, Svebio och 2030- sekretariatet har undertecknat avsiktsförklaringar för samarbete genom nätverket BioDriv Öst. Projektet stärker tidigare ERUF-satsningar i Östra Mellansverige och knyter an till flera behov som identifierats, främst inom projekten "Hållbart resande i Örebroregionen", "Etablering av mobilitetskontor i ÖMS" samt "Fossilfria resor och transporter i ÖMS".

Aktuella länsstyrelser har varit engagerade i flera av dessa projekt och samtliga regioner ingår i Biogas Öst. Samarbeten planeras även med pågående ERUF-projekt samt med forskningsprojektet "MISTRA Transition-Roadmaps Toward Decarbonisation" som ska drivas av KTH och SEI. Syftet med detta projekt är att forska kring omställningen till en fossiloberoende transportsektor där aktuellt projekt kommer att utgöra basen för deras case-studies. På nationell nivå verkar 2030-sekretariatet för en fossiloberoende fordonsflotta. Svebio, Power Circle och Vätgas Sverige verkar för utvecklingen av olika förnybara alternativ. Biogas Öst samverkar sedan tidigare med Energigas Sverige samt med regionala nätverk som exempelvis BioFuel Region och BioDriv Mitt. Potentialen för kunskapsinhämtning, kunskapspridning och erfarenhetsutbyte även på nationell nivå är därmed stor.

Koppling till det lokala näringslivet

Omställningen till en fossiloberoende fordonsflotta berör näringslivet i flera led, både gällande att svara för tillgången till förnybara alternativ och fordon samt genom att utgöra marknaden för användning av de förnybara alternativen. Allt fler offentliga aktörer ställer krav på förnybart i sina upphandlingar och letar aktivt efter företag med hållbara transporter. Även andra företag påverkas av den

allmänt ökande medvetenheten om transportsektorns miljö- och klimatpåverkan och ser sina fordon som en viktig del av det totala hållbarhetsarbetet. För att möta kundernas behov efterfrågar även det regionala näringslivet stöd och hjälp i att ställa om sina fordonsflottor.

Det är också viktigt att öka de offentliga aktörernas kunskap om hur man kan utforma krav vid offentlig upphandling som på ett bättre sätt skapar möjlighet för regionens små och medelstora företag att lämna anbud. Ett identifierat problem kopplat till regionens näringsliv och de offentliga upphandlingarna är att många offentliga aktörer och transportföretag efterfrågar förnybara fordonsalternativ som i dagsläget inte finns tillgängliga på marknaden. Projektet kommer därför att föra en dialog med fordonstillverkare för att undersöka möjligheterna till utveckling inom några för regionens aktörer prioriterade fordonssegment, exempelvis tunga fordon och arbetsmaskiner.

Satsningar på förnybara alternativ är ett styrkeområde för många företag i ÖMS-regionen och det bedrivs även betydande forskning inom området. Omställning innebär möjlighet till affärsutveckling inom nya områden, exempelvis för lantbruksföretag, teknikföretag och företag som erbjuder nya former av transporttjänster. Genom samverkan med olika branschorganisationer kommer näringslivet på ett naturligt sätt att kopplas till arbetet inom projektet.

Produktion av förnybara alternativ innebär att en ökad andel av drivmedelsomsättningen stannar i regionen och bidrar till den regionala ekonomin och tillväxten. Det bidrar även till näringslivets omställning till en cirkulär och biobaserad ekonomi. Då Sverige och många Svenska företag är framstående inom teknik för förnybara alternativ så innebär en stark hemmamarknad dessutom ökade möjligheter till internationell teknikexport.

Mål och resultat

Mål

Övergripande mål:

Genom en gemensam storregional satsning har Östra Mellansveriges offentliga aktörer uppnått offensiva mål om fossilfrihet och är föredömen i omställningen till en fossiloberoende fordonsflotta 2030. Initiativet har bidragit till grön regional tillväxt, skapat en utökad infrastruktur och marknad för förnybara alternativ inom transportsektorn samt påskyndat omställningen till en cirkulär ekonomi.

Projekt mål: Offentliga aktörer i Sörmland, Västmanland och Uppsala har minskat sin och näringslivets klimatpåverkan genom att effektivisera sitt transportarbete, ställa om de egna fordonsparkerna samt upphandla förnybara transporter.

Projektets delmål:

- Identifiera tillvägagångssätt för fortsatt arbete för fossiloberoende transporter.
- Individuell stöttning av offentliga aktörer i omställning till förnybara alternativ.
- Regionens aktörer får ökad kunskap om upphandling av förnybara transporter.
- Deltagande organisationer ska ha en förankrad strategi för omställning av den egna fordonsflottan samt för ökade krav på förnybara alternativ i upphandlingar.
- Ökad kunskap om möjligheter för omställning inom segmenten tyngre fordon och arbetsmaskiner.
- Ökad kunskap om hur omställning till förnybara alternativ kan stärka den regionala utvecklingen.
- Regionens aktörer har ökad kunskap om olika förnybara alternativs möjligheter och begränsningar och inspirerats till att genomföra satsningar på dessa.
- Erfarenhetsutbyte och samverkan över läns- och kommungränser har stärkts.
- De offentliga aktörerna har fått individuell stöttning i arbetet med att effektivisera sitt transportarbete.
- Grunden har lagts för ett systematiskt arbete med samordnade varutransporter i regionen.
- Resandet med bil per anställd har minskat genom överflytt till kollektivtrafik, cykel och gång samt genom minskat behovet av resor.
- Deltagande aktörer tar större hänsyn till transportperspektivet redan vid planeringen av en verksamhet eller tjänst som ska utföras.
- Behov av och möjligheter för multimodala lösningar på regional och lokal nivå har kartlagts.

Målgrupper

Primär målgrupp för projektets insatser är deltagande offentliga organisationer i Uppsala, Västmanland och Södermanlands län. Sekundär målgrupp är övriga offentliga aktörer samt små och medelstora företag i de aktuella länen.

Förväntat resultat vid projektavslut

Resultat med tydlig koppling till programspecifika mål och insatsområden:

- Koldioxidutsläpp från deltagande offentliga aktörers transportarbete förväntas ha minskat med 20 procent till 2020 genom effektivisering och omställning till förnybara alternativ.
- Energianvändningen för fordonsflottan har minskat per anställd.
- Små och medelstora företag har ökat sin konkurrenskraft och minskat sin klimatpåverkan genom att ställa om sina transporter till förnybara alternativ.
- Nya laddplatser och tankställen för förnybara alternativ har tillkommit eller initierats. - En förbättrad möjlighet att uppnå de nationella miljömålen har skapats.

Målvärde för aktivitetsindikatorer

Antal samarbetande organisationer från olika samhällssektorer: 23
Samarbetande organisationer

Uppskattad minskning av växthusgaser per år: 2500 Ton koldioxidekvivalenter

Antal projekt som tar fram strategier/ förstudier/analyser/planer med utgångspunkt i fyrstegsprincipen: 10 Projekt

Organisation och genomförande

Projektorganisation

Länsstyrelsen i Västmanland är projektägare med det huvudsakliga ansvaret för projektets genomförande. Samverkan sker med Biogas Öst kring planering och genomförande av vissa aktiviteter samt det övergripande arbetet. Projektet genomförs inom tre parallella aktivitetsblock med olika fokusområden och delaktiviteter. Inledande besök genomförs i deltagande organisationer och därefter delas projektdeltagarna in i olika aktiviteter utifrån deras nuvarande status och möjligheter. Detta ska resultera i tydligare aktivitetsbeskrivningar med egna utförandeplaner inom olika aktivitetsblock. Biogas Öst ansvarar för aktivitetsblock 1 "Omställning till förnybara alternativ".

Länsstyrelsen i Västmanland ansvarar för aktivitetsblock 2 och 3 "Effektivisering" respektive "Mobility management". Den organisation som ansvarar för aktiviteten är också ansvarig för eventuella upphandlingar. Projektets styrgrupp utgörs av länsstyrelserna i Västmanland, Södermanland och Uppsala, Regionförbundet Uppsala samt Biogas Öst. Referensgrupp utgörs av övriga samverkanspartners och medfinansiärer. Deltagande offentliga aktörer kommer att lägga tid på arbetet med den interna och externa omställningen kopplat till den egna organisationen samt delta i nätverksmöten för erfarenhetsutbyte med andra aktörer. Power Circle, Vätgas Sverige, Svebio och 2030-sekretariatet bistår med expertkompetens och nätverk inom sina respektive områden. Dessa organisationer kommer bland annat att hålla föredrag vid de seminarier/workshops som genomförs under projektiden och kommer även att samverka med Biogas Öst (BioDriv Öst) i arbetet med omställningen till förnybara alternativ inom aktivitetsblock 1. Långsiktiga och/eller tillfälliga nätverk/arbetsgrupper/referensgrupper bildas under projektiden för att samverka, utbyta erfarenheter eller inhämta kunskap inom olika områden.

Arbetsätt

Projektet inleds med individuella möten på plats hos offentliga organisationer för att diskutera deras nuläge och vilka insatser som krävs för att på sikt nå fossilfrihet inom transportområdet. De individuella mötena lägger grunden för vilka

aktiviteter och satsningar som prioriteras i projektet. Seminarium och workshops ges inom dessa delaktiviteter och är en del av det operativa arbetet. Projektets styrgrupp har kontinuerligt avstämningsmöten för att samordna och planera genomförandet av projektets aktiviteter samt stämma av och följa upp att projektet löper enligt plan. De satsningar och det informationsmaterial som efterfrågas stäms av med referensgruppen. Genomförda aktiviteter utvärderas kontinuerligt så att anpassningar av kommande aktiviteter kan göras efter behovet i deltagande organisationer. Projektet bidrar till de horisontella kriterierna på följande sätt:

Bättre miljö: Projektet ska bidra till en minskad miljöpåverkan från transportsektorn inom flera områden vilket påverkar en stor andel av de nationella miljömålen. Ansvariga för projektets genomförande kommer även att föregå med gott exempel genom att själva resa kollektivt och använda IT-teknik. På seminarier kommer i största möjliga mån vegetarisk och ekologisk mat att serveras. Lika möjligheter och icke-diskriminering: Vid möten och seminarier ska ingen exkluderas p.g.a. fysiska handikapp och i möjligast mån kommer möten att ske i icke-exkluderande lokaler. Projektet väntas också leda till skapande av lika möjligheter för fler genom att öka tillgängligheten till förnybara transportalternativ.

Jämställdhet: Projektet arbetar vidare med kvinnors och mäns resvanor med insikt om att jämställdhet också är en miljöfråga. I tidigare projekt framkom att kvinnor och män i den kommunala organisationen har olika resurser och det speglar sig också i resmönstret.